

Referat fra Adoptionsnævnets landsmøde for de amtskommunale adoptionssamråd, den 18.-19. januar 2001

Torsdag den 18. januar 2001:

Landsdommer, formand for Adoptionsnævnet, Vibeke Rønne: Velkomst og indledning

Vibeke Rønne bød velkommen til landsmødet, som er det første siden 1995. Efter den ny adoptionslov, der trådte kraft den 1. januar 2000, er der indført et nyt faseopdelt godkendelsessystem, og Adoptionsnævnet har fået overdraget tilsynet med bl.a. de amtskommunale adoptionssamråd.

Vibeke Rønne præsenterede panelet og bemærkede, at alle nævnets medlemmer er til stede på nær Anette Seidenfaden.

Følgende sad i panelet:

Landsdommer og formand for Adoptionsnævnet Vibeke Rønne, overlæge i børne- og ungdomspsykiatri og nævnsmedlem Peter Teilmann, speciallæge i pædiatri og nævnsmedlem Birgitte Marner, socialrådgiver og direktør for familie- og kulturforvaltningen ved Grenå Kommune og nævnsmedlem Birgit Skov Jensen, overlæge i intern medicin, dr. med. og nævnsmedlem Thure Krarup, journalist og nævnsmedlem Jens Ringberg, klinisk psykolog og nævnsmedlem Marie Gammeltoft, overlæge i psykiatri og nævnsmedlem Ove Jacobsen, kontorchef i Civilretsdirektoratet og nævnsmedlem Anne Thalbitzer, sekretariatschef Anette Hummelshøj og fuldmægtig Trine Hede.

Vibeke Rønne præsenterede herefter programmet for landsmødet (jf. bilag 1).

Hun bemærkede i den sammenhæng, at udgangspunktet for tilrettelæggelsen af landsmødets program har været et ønske om at fremme større ensartethed i samrådenes praksis. Adoptionsnævnet er med ændringen af adoptionsloven blevet tillagt en række nye opgaver bl.a. i form af et styrket tilsyn med samrådene. Nøgleordene i forbindelse med tilsynet er netop at sikre såvel ensartethed som kvalitet i samrådenes afgørelser.

Efter hvert indlæg på landsmødet er der mulighed for at stille spørgsmål og komme med kommentarer til indlægget. Vibeke Rønne pointerede, at programmet således i høj grad er tilrettelagt med henblik på at opnå dialog mellem amterne og nævnet.

Vibeke Rønne bemærkede afslutningsvist, at en del amter har udtrykt utilfredshed med, at der har været begrænsning i antallet af deltagere fra hvert amt. Dette har imidlertid været nødvendigt af hensyn til afviklingen af landsmødet, herunder de fysiske rammer. Det er derfor væsentligt, at deltagerne kommunikerer budskaberne fra landsmødet videre til de øvrige medarbejdere i amterne. Det er meningen, at landsmøderne fremover vil blive afholdt på en noget mere kontinuerlig basis. Nævnet planlægger således at afholde et landsmøde igen næste år.

Landsdommer, formand for Adoptionsnævnet, Vibeke Rønne: Nævnets nye arbejdsopgaver

Vibeke Rønne præsenterede nævnets hovedopgaver. En væsentlig del af nævnets virksomhed er fortsat at behandle klager over samrådenes afgørelser. Herudover er nævnet ved den seneste ændring af adoptionsloven blevet pålagt to nye opgaver; nemlig opgaven med at føre tilsyn med de formidlende organisationer og samrådene samt opgaven med at indsamle og formidle viden om adoption.

Vibeke Rønne opridsede kort baggrunden for lovforslaget. Med lovforslaget søges reglerne om undersøgelse og godkendelse af kommende adoptanter gjort mere tidssvarende og smidige, bl.a. ved at adoptan-

terne får en højere grad af medbestemmelse og ansvar i forbindelse med adoption, samtidig med at myndighedernes kontrolfunktion træder i baggrunden.

Dette medfører et spørgsmål om, hvordan nævnets tilsynsfunktionen konkret skal udfyldes. Som den ene yderlighed kunne nævnet vælge at tilrettelægge tilsynet som en bagudrettet kontrol, og som den anden yderlighed kunne man vælge at fokusere på det fremadrettede tilsyn gennem information og dialog. Vibeke Rønne bemærkede i denne sammenhæng, at nævnet er af den opfattelse, at man opnår det bedste udbytte af tilsynet gennem information og dialog. En meget stor del af arbejdet inden for adoptionsområdet bygger på tillid. Amterne må have tillid til organisationerne, organisationerne må have tillid til de oplysninger, som de får fra giverlandene o.s.v. Netop fordi området i så høj grad er præget af tillid, er det nødvendigt at lade kontrollen træde i baggrunden og i stedet betone information og dialog.

Den konkrete tilrettelæggelse af tilsynsvirksomheden er nærmere reguleret i nævnets forretningsorden. Det fremgår således af § 23, at nævnet kan indkalde sager fra samrådene til gennemsyn i nævnet. Nævnet skal i den forbindelse underrette samrådene om resultatet af gennemgangen, men nævnet kan ikke omgøre samrådenes afgørelser. Udover indkaldelse af afgjorte sager, kan nævnet i medfør af § 24 afholde møder med samrådene samt afgive vejledende udtalelser og henstillinger til samrådene.

Som led i denne tilsynsvirksomhed har nævnet på nuværende tidspunkt indkaldt følgende sagstyper:

- alle matchingsager fra perioden 1. april til 30. september 2000
- alle sager, hvor der i samme periode er truffet afgørelse efter de nye aldersregler i godkendelsesbekendtgørelsens § 6, stk. 2
- alle godkendelsessager afgjort i september måned efter de nye regler
- alle sager vedrørende kinesiske adoptivbørn hjemtaget i perioden 1. april 1999 til 30. september 1999
- alle sager vedrørende bulgarske adoptivbørn hjemtaget i perioden 1997 til og med 1999

Hertil kommer, at nævnet løbende udarbejder sagsresuméer i konkrete sager, afgiver vejledende udtalelser, afholder møder med samråd og organisationer, rejser ud på besøg i samrådene, indsamler og bearbejder statistik på området samt afholder landsmøder for henholdsvis samråd og pædiatere og lægelige konsulenter, der arbejder inden for området.

I relation til de formidlende organisationer fører nævnet ifølge forretningsordenens § 26 tilsyn med organisationernes behandling af matchingforslag og med deres virksomhed i udlandet, herunder samarbejdet med de udenlandske samarbejdspartnere. Nævnet kan – som led i denne tilsynsvirksomhed – indkalde sager fra såvel organisationerne som samrådene. Nævnets mulighed for at indhente materiale til brug for denne tilsynsvirksomhed er reguleret i forretningsordenen §§ 27-28.

Nævnet har på nuværende tidspunkt valgt at udøve tilsynet med organisationernes sagsbehandling gennem de matchingsager, som indkaldes fra amterne. Disse sager er i øjeblikket ved at blive gennemgået i nævnets sekretariat. Anette Hummelshøj vil i sit indlæg komme nærmere ind på dette.

Ved siden af gennemgangen af de indkaldte sager får nævnet af og til indberetninger fra samrådene vedrørende organisationernes matching i konkrete sager. I denne forbindelse er fremgangsmåden den, at nævnet hører organisationen over indberetningen. Organisationens svar vil – sammen med sagens karakter i øvrigt – være bestemmende for, hvordan nævnet vælger at reagere i den konkrete sag.

Herudover fører nævnet en tæt dialog med organisationerne. Sekretariatet afholder således kvartalsvise møder med organisationerne, ligesom der har været afholdt møder vedrørende konkrete spørgsmål, f.eks. i relation til organisationernes indberetning af problemer vedrørende kinesiske børn og nævnets rejse til Vietnam og Indien.

Vibeke Rønne orienterede i den forbindelse kort om nævnets rejse til Vietnam og Indien, som har været meget udbytterig. Baggrunden for besøget i Vietnam var navnlig, at Norge havde stoppet formidlingen fra Vietnam, og at Frankrig havde indgået en bilateral aftale om adoption med Vietnam. Det var på denne baggrund vigtigt for nævnet at få informationer om, hvordan situationen er i Vietnam. Under besøget havde delegationen nogle direkte og positive drøftelser med myndighederne i Vietnam vedrørende en række centrale problemstillinger. Med hensyn til besøget i Indien var baggrunden herfor navnlig Indiens store betydning som afgiverland, idet Indien er det land, hvorfra vi får flest børn. Samtidig er Danmark det næststørste modtagerland for Indien. Under besøget i Indien havde delegationen bl.a. møde med CARA og besøgte to børnehjem. Nævnet fik indtryk af et meget velorganiseret adoptionssystem.

Vibeke Rønne pointerede i forlængelse heraf, at rejser til udlandet også udgør et vigtigt led i nævnets vidensindsamling. Ud over rejsen til Vietnam og Indien har sekretariatet bl.a. deltaget i Haagerkonferencen og et formøde hertil i Luxembourg. På Luxembourg-mødet blev bl.a. spørgsmålet om follow-up reports diskuteret. Behovet for disse rapporter blev ligeledes diskuteret under nævnets rejse til Vietnam og Indien, hvor nævnet klart fik indtryk af vigtigheden af, at afgiverlandene gennem oplysningerne i follow-up rapporter overfor pressen og politikerne kan dokumentere, at adoption er til børnenes bedste.

Under Haagerkonferencen havde Danmark lavet udkast til minimumsstandarder på medical reports. På konferencen blev det på baggrund heraf besluttet, at der med udgangspunkt i Danmarks udkast skulle udarbejdes en "practical guideline", som det permanente bureau vil anbefale landene at anvende fremover.

Nævnets generelle vidensindsamling og vidensformidling er mere fremadrettet og handler blandt andet om at iværksætte forskningsprojekter på adoptionsområdet. Dette spørgsmål har også været oppe i Adoptionsrådet, hvor det er besluttet, at rådet vil planlægge en høring med deltagelse fra forskerkredse med henblik på at iværksætte en større koordineret forskningsindsats på området.

Plancherne, som Vibeke Rønne anvendte i forbindelse med oplægget, vedlægges som bilag 2.

Spørgsmål til Vibeke Rønne

Der var ingen spørgsmål til Vibeke Rønne.

Vibeke Rønne gav derfor ordet videre til Thure Krarup.

Overlæge, dr.med., medlem af Adoptionsnævnet, Thure Krarup: Adoptionsnævnets praksis efter den nye adoptionslov i sager vedrørende ansøgenes helbredsforhold

Thure Krarup indledte med at bemærke, at der i forbindelse med helbredskriterierne ikke er nye regler. Det er stadig barnets tarv som udgør det overordnede hensyn, hvorfor adoptanterne heller ikke i dag må have en øget dødelighed i forhold til normalbefolkningen.

Thure Krarup pointerede, at loven slår fast, at der skal være tale om en konkret vurdering. Det kan således ikke lægges til grund, at bestemte sygdomme per automatik medfører et afslag. Ansøgenes helbredsforhold må vurderes konkret og individuelt, og det er i denne sammenhæng vigtigt, at hele sygdomsforløbet vurderes samlet. Der må bl.a. lægges vægt på, hvilken type sygdom, der er tale om, og hvilket konkret forløb den pågældendes sygdom har haft .

I forbindelse med lægeattesterne indhentet i forbindelse med adoptionsansøgningen.

bemærkede Thure Krarup, at disse som regel er skrevet til ansøgerne, hvilket ofte

betyder, at lægerne ved vurderingen af, om helbredsforholdene er til hinder for adoption optræder som patienternes advokat. Det kan derfor være vanskeligt at vurdere, hvilken vægt en konkret attest skal tillægges i forbindelse med en adoptionsansøgning.

Når helbredsforholdene skal undersøges, er det vigtigt, at hele forløbet undersøges grundigt. Her er det ligeledes afgørende, at oplysningerne er opdaterede. Nævnet har i konkrete sager været ude for, at helbredsoplysninger, som går et helt år tilbage, har begrundet et afslag på godkendelse som adoptant. I mange tilfælde vil ansøgerne klage over dette, og det er derfor vigtigt, at amtet altid forsøger at indhente så nye oplysninger som muligt.

Thure Krarup bemærkede, at det naturligtvis kan forekomme, at samrådet er i tvivl, selv om man har foretaget en konkret vurdering af en ansøgers helbredsforhold. I sådanne tilfælde må der stadig gives afslag. Det er dog her vigtigt, at afslaget ikke begrundes i sygdommen som sådan, men snarere i at man har været i tvivl om, hvordan prognosen ser ud for den pågældende sygdom. Dette perspektiv hænger også sammen med, at der for mange sygdomme er kommet nye behandlingsformer til. Sygdomme som for bare få år siden var forbundet med dødelighed eller med stor sygelighed har i dag langt bedre chancer for gunstig behandling. Der er sket meget på området, bl.a. dækker de videnskabelige undersøgelser en længere periode, således at man i dag har en længere observationstid at vurdere på baggrund af. Man har i forbindelse med flere typer behandlinger fundet ud af, at det er muligt at nedsætte mængden af medicin. Dette har medført, at bivirkningerne for en del behandlingsformer er mindsket gennem de senere år.

Thure Krarup bemærkede i denne sammenhæng, at der som bekendt er nedsat en arbejdsgruppe i Civilretsdirektoratet (CD), som diskuterer helbredsforholdene i relation til godkendelseskravene. Arbejdsgruppen er ikke færdig med sit arbejde, og Thure Krarup kan derfor ikke på nuværende tidspunkt melde klare ud vedrørende de fremtidige retningslinier. Han understregede dog, at de nye retningslinier bliver vejledende, hvorfor ansøgeres individuelle sygdomsforløb også fremover skal tages i betragtning, ligesom afgørelserne må begrundes i konkrete forhold for den enkelte ansøger. Det vil derfor fremover også kunne forekomme, at en ansøger må vurderes anderledes end de kommende retningslinier vil lægge op til.

Med hensyn til Adoptionsnævnets praksis bemærkede Thure Krarup, at denne ikke har ændret sig meget, siden han kom ind i nævnet i 1997. Også for læger, der arbejder med adoptionsområdet, gælder det, at man ikke kan være ekspert på alle områder. Man må derfor indhente oplysninger fra specialister på området, før man tager stilling til en konkret sag. Thure Krarup har således i flere sammenhænge talt med andre specialister i forbindelse med behandlingen af konkrete klagesager.

Vedrørende Adoptionsnævnets praksis i konkrete sager sender nævnet jævnligt resuméer ud. På baggrund af disse kan man se, at retningslinierne i den gamle betænkning ikke gælder i alle tilfælde længere. Thure Krarup henviste i denne sammenhæng til en sag, hvor et ansøgerpar havde fået afslag i samrådet på grund af ansøgerens helbredsforhold. Afslaget var begrundet i, at ansøgeren, der var 34 år, i 1998 havde fået indsat en mekanisk aortaklapprotese grundet utæthed efter en tidligere klapinfektion. I denne sag var der en række forhold, der gjorde, at nævnet konkret fandt, at ansøgerens sygdomsrisiko nærmede sig normalbefolkningens i en sådan grad, at den ikke burde være til hinder for adoption.

Thure Krarup nævnte endvidere et andet eksempel med en ansøgerpar, som havde fået afslag på grund af ansøgerinden helbredsforhold. I den konkrete sag var ansøgerinden 16 år forinden blevet behandlet for en akut lymfatisk leukæmi med knoglemarvstransplantation. Hun var erklæret fuldstændig rask, hvilket hun fortsat var 16 år efter operationen. I denne sag fandt nævnet, at observationsperioden var så lang, at hun måtte erklæres rask, og at helbredsforholdene derfor ikke burde være til hinder for adoption.

I en tredje sag var en ansøgerinde i 1991 opereret for en tumor i endetarmen og havde fået anlagt permanent kolostomi. Samrådet afslog på denne baggrund at godkende ansøgerne som adoptanter. Det fremgik af sagen, at den fjernede tumor var adenocarcinom diff. svarende til grad II, Dukes type B. Der var ingen tegn på lymfeknudemetastaser eller anden spredning. I en udtalelse, som blev indhentet til brug for klagesagen, udtalte professor, overlæge, dr. med. Ole Kronborg bl.a., at risikoen for at få recidiv af kræftsvulsten var negligeabel, og at ansøgerindens prognose ville være god, såfremt hun fik foretaget kikkertundersøgelse af tyktarmen hvert andet år, da en eventuel ny svulst med stor sandsynlighed ville blive fundet i et tidligt stadium. På dette grundlag fandt nævnet i den konkrete sag ikke, at de helbreds-mæssige forhold i sig selv var til hinder for godkendelse til adoption.

Thure Krarup opsummerede de nævnte sager ved at bemærke, at sagerne viser, at det er nødvendigt at vurdere individuelt. I alle ovennævnte tilfælde ville sygdommene ifølge retningslinierne i den gamle betænkning have medført afslag på godkendelse som adoptant. I samtlige tilfælde var der tale om en række konkrete omstændigheder som medførte, at nævnet kom frem til et andet resultat.

Med hensyn til vurderingen af konkrete sygdomme bemærkede Thure Krarup, at nævnet bruger særlig megen tid på tre enkeltsygdomme – fedme, Crohn og diabetes.

1) I relation til fedme bemærkede Thure Krarup, at vi ofte hører den indvending, at det er langt farligere at ryge end at være fed, og at det derfor er ulogisk, at der ikke lægges vægt på, om folk ryger. Problemet i relation til rygning er imidlertid, at dette er umuligt at måle, om ansøgerne giver korrekte oplysninger herom. Derimod kan man godt registrere forskellige følgesygdomme af rygning, hvilket nævnet da også i stigende grad er opmærksom på, ligesom rygning sammen med andre faktorer kan spille ind ved den konkrete vurdering. Med hensyn til fedme vil det også være nødvendigt at vurdere forløbet. Normalt vil man ved vurderingen af overvægtige ansøgere se på deres BMI (Body Mass Index, udregnes: vægten divideret med højden gange højden), som en indikator for overvægten. Et BMI på op til 25 vurderes som normalvægtig, hvorimod risikoen for overdødelighed stiger markant, hvis man har et BMI over 38. Efter 38 nærmer dødeligheden sig det dobbelte. Herimellem er der en gråzone, hvor det vil være nødvendigt at lægge vægt på, om der er opstået følgesygdomme af overvægten.

2) Med hensyn til morbus Crohn, som kan sidde både i tyk- og tyndtarmen, er der inden for den seneste tid kommet to disputater om sygdommen. Disse giver et større kendskab til sygdommen. Thure Krarup refererede i denne sammenhæng til to sager, hvor nævnet netop har stadfæstet samrådets afslag på godkendelse på grund af morbus Crohn. Et af problemerne med sygdommen er dens uberegnelige forløb, at den kan blusse op, hvornår det skal være. Undersøgelser viser, at der efter ro i sygdommen i 2 år er 44% chance for ro i de næste 5 år, mens der er 48% risiko for recidiv inden for de næste 5 år og 8% risiko for et kontinuert aktivt forløb. Efter 10 år er 75% fuldt arbejdsdygtige, mens der således er 25% som ikke er fuldt arbejdsdygtige.

3) Hvad angår sukkersyge (diabetes) bemærkede Thure Krarup, at vi med det øgede antal af aldersdiabetikere (ikke-insulinkrævende) oftere og oftere vil komme ud for, at en disse patienter søger om godkendelse som adoptant. I modsætning til den insulinkrævende form for diabetes må man ved vurderingen af, om vedkommende kan godkendes som adoptant, se på følgetilstandene. Thure Krarup refererede her til en klagesag, hvor et ansøgerpar havde fået afslag på grund af ansøgerindens helbredsforhold. Ansøgerinden var 32 år og havde i 16 år lidt af en insulinkrævende diabetes. Ifølge en speciallægeerklæring var ansøgerinden yderst velreguleret uden komplikationer som mikroalbuminuri og nyresygdom. Hun havde dog nogle minimale påvirkninger af øjenbaggrunden. Adoptionsnævnet besluttede at ændre samrådets afgørelse, idet man lagde vægt på, at øjenforandringerne var minimale, at sådanne øjenforandringer kunne forekomme hos i øvrigt raske personer, og at ansøgerinden i øvrigt var velreguleret uden komplikationer.

Plancherne, som Thure Krarup anvendte i forbindelse med oplægget, vedlægges som bilag 3.

Spørgsmål til Thure Krarup

Lena Kortzau, Københavns Kommune, spurgte til Adoptionsnævnets holdning til sklerose og om, hvorvidt der er kommet en opblødning i vurderingen af denne sygdom.

Thure Krarup svarede, at der ikke er nogen opblødning i forbindelse med sklerose, som er en meget alvorlig sygdom. Godt nok er der kommet ny behandling og ny medicin til, men behandlingerne er stadig på et eksperimentelt stadium. Det er derfor stadig udgangspunktet, at sygdommen har et potentielt alvorligt forløb.

Jens Peter Brangstrup, Århus Amt, spurgte til tobakken. Han bemærkede, at rygning jo er en dokumenteret meget alvorlig skadevolder, og det kan ikke være i barnets tarv, at adoptanterne ryger.

Thure Krarup erklærede sig enig heri, men pointerede, at problemet i høj grad er, at rygningen er vanskelig at konstatere objektivt, med mindre ansøgerne allerede har sygdomme som følge af rygningen. Som tidligere nævnt indgår rygningen som et element i nævnets helhedsvurdering og kan – sammen med andre forhold – medføre afslag på godkendelse som adoptant.

Jens Seier, Nordjyllands Amt, kommenterede på muligheden for at søge specialistudtalelser. Han bemærkede, at disse jo kan være meget forskellige og ofte modsatrettede i deres konklusioner.

Thure Krarup bekræftede, at der kan være uenighed mellem specialisterne på en række områder. I sådanne tilfælde vil der jo netop være grundlag for, at samrådene er i tvivl og derfor meddeler afslag. Thure Krarup understregede, at ingen vil bebrejde samrådene dette – blot afslaget begrundes ud fra de individuelle forhold.

Jan Ulrik Secher, Frederiksborg Amt, spurgte til en konkret sag, hvor samrådet havde givet afslag til en førtidspensionist pga. helbredsforhold. Sagen kom herefter tilbage fra nævnet med anmodning om, at amtet indhentede yderligere oplysninger.

Thure Krarup kommenterede den konkrete sag og bemærkede, at baggrunden for nævnets afgørelse var, at den pågældende ansøgerinde – hun havde fået fjernet det meste af tyktarmen på grund af colitis ulcerosa (kronisk tarmbetændelse) – havde en stationær tilstand i tarmen. Uanset hun havde fået tildelt førtidspension som udtryk for hendes nedsatte arbejdsevne, kunne hun sammen med ansøgeren have tilstrækkelige ressourcer til at adoptere, og samrådet skulle vurdere dette forhold konkret.

Ragnhild Dissing, Frederiksborg Amt, kommenterede videre på sagen. Hun undrede sig over, at nævnet bad om en ny specialisterklæring, selv om det var klart, at ansøgeren var dårlig.

Vibeke Rønne bemærkede, at sagen blev sendt tilbage, da nævnet ikke fandt, at der kan sættes lighedstegn mellem førtidspension og afslag på godkendelse som adoptant.

Ragnhild Dissing, Frederiksborg Amt, spurgte til morbus Crohn, da amtet har et ansøgerpar, som tidligere har fået afslag, men som nu er vendt tilbage til amtet, da de har læst, at der i dag er bedre behandlingsmuligheder.

Thure Krarup svarede, at der findes en helt speciel gruppe af crohn-patienter, hvor sygdommen alene er lokaliseret til tyktarmen. Thure Krarup henviste i denne sammenhæng til en konkret sag, hvor nævnet godkendte en morbus Crohn patient. I den konkrete sag havde ansøgerinden i 1984 fået konstateret morbus Crohn alene lokaliseret til tyktarmen. I 1987 fik hun fjernet hele tyktarmen med anlæggelse af ileostomi, og i 1990 fik hun fjernet endetarmen. Hun har ikke siden haft tilbagefald af sygdommen og har været uden medicinsk behandling. Hun var fuldt arbejdsdygtig og levede et helt normalt liv.

Jens Seier, Nordjyllands Amt, spurgte om dette medfører, at ansøgerne altid skal tages ind til en konkret helbredsmæssig vurdering og igennem hele fase 1, uanset hvilken sygdom der er tale om.

Thure Krarup svarede, at dette måske nok vil være at gå for vidt. Hvis man på forhånd kan se, at det vil være udsigtsløst, kunne man vælge umiddelbart at give afslag, og i afgørelsen redegøre for at man ikke havde tilendebragt forundersøgelsen. På den anden side risikerer man selvfølgelig, at de pågældende ansøgere klager. Det måtte være op til amtet.

Ellen Ryg Olsen, Frederiksberg Kommune, spurgte igen til spørgsmålet vedrørende førtidspension. Hvis en ansøgers erhvervsevne er nedsat med mindst halvdelen kan det vel ikke være rigtigt, at det skal tages op til overvejelse, hvorvidt sådanne ansøgere kan godkendes som adoptanter?

Thure Krarup svarede, at det kan være nødvendigt at se på ansøgerparrets samlede ressourcer. Der er muligt at pensionen var begrundet i forhold som ikke gav øget dødelighed. Amtet måtte overveje om det forhold, der havde ført til pensionen ville have betydning for adoptionsforløbet herunder samværet med barnet. Man kan således udmærket forestille sig, at man kan varetage de behov som et barn stiller på trods af, at man ikke har fuld arbejdsevne.

Lena Kortzau, Københavns Kommune, spurgte om sklerose er en af de få sygdomme, hvor det ikke er nødvendigt at bede om en ny erklæring.

Thure Krarup bekræftede, at dette normalt ville være tilfældet.

Helle Andersen, Københavns Kommune, spurgte, hvorfor amtet skal indhente nye erklæringer, hvis man alligevel ved, at det ender med et afslag.

Thure Krarup bemærkede hertil, at der jo altid vil være en mulighed for, at forholdene har ændret sig.

Kirsten Lindhardt, Viborg Amt, bemærkede vedrørende spørgsmålet om førtidspension og omsorgsevne, at det altid vil være nødvendigt at indhente en ny erklæring, hvis speciallægeerklæringen, som er udarbejdet til brug for pensionssagen, ikke berører dette spørgsmål.

Vibeke Rønne afsluttede med at bemærke, at amterne ikke må få det indtryk, at bare den ene ansøger er rask, så kan parret godkendes som adoptanter. Dette er ikke tilfældet, og en rask ansøger kan ikke generelt kompensere for en syg ægtefælle.

Kontorchef, medlem af Adoptionsnævnet, Anne Thalbitzer og konsulent, psykolog Lene Kamm: Erfaringerne fra de adoptionsforberedende kurser

Anne Thalbitzer indledte med at bemærke, at de adoptionsforberedende kurser udgør en væsentlig ny-skabelse, og at der er knyttet store forventninger til kurserne. Kurserne har nu været i gang siden april 2000, og Civilretsdirektoratet er så småt ved at gøre sig nogle erfaringer hermed.

Anne Thalbitzer bemærkede, at hun kort vil gennemgå de administrative rammer for kurserne, mens Lene Kamm, der er faglig leder af kurserne, vil orientere om indholdet på kurserne.

AD 1- de administrative rammer

Kurserne udbydes af Civilretsdirektoratet. Til dette formål har direktoratet etableret et kursussekretariat, der tager sig af den løbende afvikling af kurserne. Kursussekretariatet består af Naomi Pundik, som er kursussekretær, og Hanne Baumann, som er konsulent.

I juni 2000 blev der afholdt et pilotprojekt på Fyn, hvor Lene Kamm og Jesper Juhl havde lejlighed til at afprøve kursusprogrammet. Efter planen skulle de adoptionsforberedende kurser for alvor gå i gang i august måned 2000, og der var i 2000 planlagt i alt 14 kurser med deltagelse af max. 30 ansøgere per kursus. Til direktoratets store overraskelse kom der imidlertid kun relativt få tilmeldinger, og der er derfor kun gennemført 8 kurser for i alt 165 adoptanter – heraf 80 par og 5 enlige ansøgere. Baggrunden for, at der i begyndelsen kom meget få ansøgere har sandsynligvis været en nervøsitet i forhold til det nye godkendelsessystem blandt ansøgerne. Dette kom bl.a. til udtryk ved, at der i marts måned – umiddelbart inden det nye godkendelsessystem trådte i kraft – var forholdsvist langt flere ansøgninger om godkendelse som adoptant end normalt.

Anne Thalbitzer oplyste, at deltagerantallet på de allerede gennemførte kurser har varieret meget – fra bare 11 til 28 deltagere.

Anne Thalbitzer oplyste endvidere, at man nu kan mærke, at tilmeldingerne for alvor kommer. Allerede per 15. januar 2001 var der 123 tilmeldinger (58 par og 7 enlige) og der er i 2001 planlagt 31 kursusforløb. I 2001 er der endvidere kommet to nye kursussteder til – Scandic Hotel i Roskilde og Trinity Kursus- og conferencecenter i Fredericia. Endvidere er det besluttet, at deltagerantallet per kursusforløb nedsættes fra maksimalt 30 til maksimalt 24 deltagere. Så vidt det er muligt, forsøger man at placere de enlige ansøgere på kurser, hvor der er andre enlige ansøgere.

Anne Thalbitzer bemærkede, at Civilretsdirektoratet i det forløbne år primært har fokuseret på at få sat kurserne i gang. I den kommende tid vil direktoratet også sætte fokus på at informere nærmere om kurserne. Civilretsdirektoratet arbejder således i øjeblikket på at sikre, at direktoratets hjemmeside (www.civildir.dk) løbende indeholder opdaterede oplysninger om alle kurserne, oplysninger om ledige kurser, aflyste kurser m.v. Endvidere vil Lene Kamm og Hanne Baumann rejse rundt til amterne for at orientere nærmere om indholdet af kurserne. Herudover vil man løbende forsøge at lære af erfaringerne fra de gennemførte kurser. Således er det tanken at gøre status vedrørende kurserne per 1. januar 2002 og på denne baggrund vurdere, om der er behov for større ændringer af kurserne. I den sammenhæng er der nedsat en opfølgingsgruppe bestående af en repræsentant fra amterne (Ole Mørch), fra organisationerne (Lars von der Licht), en repræsentant fra Adoption og Samfund (Ellen Frydendahl) samt medlem af Adoptionsnævnet Birgit Skov Jensen.

Anne Thalbitzer opfordrede i denne sammenhæng amter og organisationer til at melde tilbage vedrørende eventuelle forhold, som kan give anledning til justering af kurserne. Man har på baggrund af formålet med kurserne en forventning om, at adoptanterne i fase 3 har en større grad af afklaring vedrørende det at adoptere, end de havde tidligere. Det er derfor vigtigt at høre, om dette nu også er tilfældet.

AD 2) indholdet af kurserne

Lene Kamm indledte med at præsentere sig selv og baggrunden for sin deltagelse i kurserne.

Hun beskrev herefter rammen om de adoptionsforberedende kurser, som udgør et forum, hvor kursisterne sammen med ligesindede kan komme med deres tvivl og myter om adoption, uden at skulle stå til regnskab over for en sagsbehandler. Kurserne er baseret på procesorienteret undervisning, og der er udarbejdet en kursusmanual til brug for kurserne.

Lene Kamm redegjorde herefter for indholdet på kurserne, der består af to weekender og en foredragsaften derimellem.

I den første weekend er der fokus på de kommende forældre. Hvad er deres eget udgangspunkt og ståsted for adoptionsvalget? Hvis forløbet skal blive en succes er det meget vigtigt, at adoptanterne kan tale åbent og forholde sig til hele det liv, der har ført til, at de står i den situation, som de gør i dag. Mange har været igennem fertilitetsbehandling i en del år, dvs. de har forsøgt at få deres eget barn, og adoptivbarnet er således ikke det første valg. Det er meget vigtigt, at de kommende adoptanter diskuterer dette og møder andre, som har været igennem de samme overvejelser. Et centralt spørgsmål i denne sammenhæng vil være, hvad det kommer til at betyde for forholdet til deres adoptivbarn.

På weekendkurset arbejder ansøgerne enten parvis, i mindre grupper, som kan være kønsopdelte, eller i en stor fælles gruppe. På kurserne arbejdes bl.a. med oplæg, med case stories og statements.

På foredragsaftenen møder ansøgerne en pædiater, som holder et oplæg om børns sygdomme m.m. Herudover møder de en repræsentant fra de formidlende organisationer, som bl.a. taler om, hvad for krav vi møder i giverlandene.

I den anden weekend er der fokus på barnet, dets baggrund og barnet i familien. Vigtige spørgsmål i denne sammenhæng er, hvad det er for en virkelighed barnet har været i, før det kom i familien. Hvad har det med sig, og hvad skal adoptanterne vide for at dette møde kan komme til at fungere så optimalt som muligt? Der arbejdes bl.a. med oplæg, cases, i grupper og i plenum, og der vises nogle film til kursisterne, deriblandt en ny film, som netop er færdigproduceret på initiativ af Civilretsdirektoratet. Filmen viser i billeder en dag i et børnehjemsbarns liv, herunder hvordan børnene oplever deres liv og baggrund. Formålet med filmen er, at adoptanterne derigennem får et andet indblik i adoptionsspørgsmålet.

Lene Kamm forklarede, at man – som det er fremgået – har store ambitioner med kurserne. Til at gennemføre kurserne er der ansat 14 kursusledere rundt omkring i landet, der alle har erfaring med procesorienteret undervisning. Denne undervisningsform er central, da man skal have en gruppe af forskellige mennesker til at fungere sammen på relativ kort tid.

Spørgsmålet er herefter, hvordan vi sikrer, at kurserne er gode nok. Lene Kamm bemærkede til dette, at det er en af de opgaver, som hun er ansat til at varetage. Dels melder kursuslederne tilbage med deres indtryk lige efter kurset er gennemført, dels er der løbende supervision af kursuslederne. På denne måde er der mulighed for at rette op på eventuelle problemer undervejs. Udover supervisionen har kursuslederne også temadage og temaweekender, hvor man forsøger at tilgodese de behov, som supervisionen ikke har samlet op på undervejs. Generelt bliver der lagt stor vægt på at opnå så høj grad af ensartethed som muligt.

Lene Kamm afsluttede med at bemærke, at kurserne efter hendes opfattelse fungerer godt, som de er tilrettelagt i dag.

11.30-11.50: Spørgsmål til Anne Thalbitzer og Lene Kamm

Klaus Jarset, Frederiksberg Kommune spurgte, hvilke erfaringer, der har været med hensyn til adoptanternes egen refleksion over deres egnethed.

Lene Kamm svarede, at ansøgerne bliver udfordret på disse spørgsmål, og det viser sig også gennem forløbet, at adoptanternes grænser rykker sig. Med hensyn til evaluering bemærkede Lene Kamm, at der løbende bliver samlet op på det, som evalueringskemaerne giver anledning til. Kursussekretariatet mangler

tilbage melding fra amterne om, hvordan ansøgerne reagerer på kurserne herunder om de falder fra undervisningen. Det er noget af det, som de vil tale med amterne om i forbindelse med deres rundrejse.

Niels Holm, Københavns Amt, spurgte om man har været udsat for, at nogle sprang fra under kurset.

Lene Kamm svarede, at det ikke har været tilfældet, men at der har været gennemført kurser, hvor der har været megen modstand mod undervisningen.

Kirsten List Larsen, Adoption og Samfund, spurgte til flergangsansøgerne.

Lene Kamm svarede, at der kun har været et enkelt par tredjegangsadoptanter på kursus.

Ebbe Frank-Jørgensen, Vejle Amtskommune, spurgte om det kun er muligt at arbejde i grupper på kurserne, eller om der også er mulighed for individuelle samtaler.

Lene Kamm svarede, at der ikke er tale om gruppeterapi. Hvis der konkret skulle vise sig at være behov for enkeltvis eller parvis at vende spørgsmål med kursuslederen, er der dog mulighed for det. Det er dog ikke en mulighed, som kursuslederne melder ud.

Anne Herzog, Frederiksberg Kommune, spurgte til flergangsadoptanterne på kurserne.

Anne Thalbitzer svarede, at hvis et samråd vælger at sende en flergangsadoptant på kursus, skal samrådet også tage stilling til, hvilken del af kurset adoptanterne skal følge. Fra begyndelsen var det meningen, at der skulle være selvstændige kurser for flergangsadoptanterne. I og med at der kun har været et enkelt par, valgte man dog at lave en selvstændig løsning for disse.

Klaus Jarset, Frederiksberg Kommune bemærkede, at kursusmaterialet forekommer meget vellykket.

Merete Lindbjerg, Århus Amt, spurgte til erfaringerne med, at par er i barnløshedsbehandling samtidig med, at de deltager i et adoptionsforberedende kursus.

Lene Kamm svarede, at man ikke har indflydelse herpå. Det ansøgerne måtte meddele, mens de er på kursus, kommer ikke videre. Kursuslederne kan kun gå ind og tale med ansøgerne og konfrontere dem med spørgsmålet om, hvad de vil. Men formålet med kurset er jo netop, at ansøgerne skal kunne tale frit uden indblanding udefra.

13.30-13.50: Direktør, medlem af Adoptionsnævnet, Birgit Skov Jensen: Danske bortadoptioner

Birgit Skov Jensen indledte med at bemærke, at de danske anonyme bortadoptioner har en beskeden plads i adoptionsdebatten og den offentlige interesse for adoptioner. Hun nævnte, at der kan være mange årsager til dette, men at en af dem formentlig er, at der er tale om et meget lille antal danske børn til bortadoption. Den beskeden opmærksomhed, som området får, betyder også at mange adoptanter ikke har overvejet muligheden for at adoptere dansk barn, før de bliver gjort opmærksom på muligheden, når de starter forundersøgelse i amtet.

Birgit Skov Jensen fremlagde nogle statistiske oplysninger for at belyse størrelsesforholdene. I 2000 blev der godkendt 68 familier til adoption af dansk barn. Fordelingen var noget ujævn mellem amterne. Således godkendte Nordjyllands Amt flest ansøgere – nemlig i alt 12 adoptanter – mens f.eks. Storstrøms Amt ikke godkendte nogle familier overhovedet.

I alt var der 15 børn til bortadoption i 2000. Reelt blev der bortadopteret 14, idet et enkelt matching-forslag blev trukket tilbage. Birgit Skov Jensen fremlagde i denne forbindelse en overhead, der viste fra hvilke amter børnene kom og til hvilke amter, de blev matchet.

Med hensyn til børnenes alder fremgår det af statistikken, at 11 ud af 15 børn var 3-4 måneder ved matchingen, der var 2 børn på henholdsvis 5 og 6 måneder og endelig 2 børn, som var 2½-3 år på matching-tidspunktet.

Det fremgår også af statistikken, at 6 ud af de 15 børn var risikobørn/børn med større eller mindre handicap.

Birgit Skov Jensen bemærkede, at tallene giver anledning til, at amterne i forbindelse med sagsbehandlingen er særligt opmærksomme på to forhold.

For det første er det vigtigt, at barnets ophold på døgninstitution ikke forlænges unødigt, dvs. at barnets sag er klar og samtykke er indhentet så tæt på 3 måneders dagen som muligt. Adoptionsnævnets sekretariat vil gerne informeres telefonisk om, at der er barn på vej til bortadoption. Det er vigtigt, at amterne indsender sagen så hurtigt som muligt. Hvis der evt. mangler enkelte papirer kan disse eftersendes.

For det andet giver det relativt store antal risikobørn samt enkelte af børnenes alder anledning til at bede amterne om, at drøftelsen med adoptanterne om deres ønsker vedrørende barnet er meget grundige og resulterer i en godkendelse, der er så bred som mulig i forhold til adoptanternes ressourcer. Det er ofte vanskeligt at finde forældre til de ældre børn og risikobørn. Der findes mange godkendte, ressourcestærke familier, men de har en snæver godkendelsesramme, og det fremgår ikke af sagen, om den er særligt begrundet i indgående drøftelser med adoptanterne.

I denne sammenhæng bemærkede Birgit Skov Jensen, at adoptanter, der har besluttet sig for at søge udenlandsk barn, hvis de ikke får et dansk barn, jo skal være indstillede på at få et barn 0-36 måneder med langt færre oplysninger om barnets udvikling.

Om sagsbehandlingen i øvrigt bemærkede Birgit Skov Jensen, at det er svært at tale om danske anonyme bortadoptioner med udgangspunkt i erfaringerne fra 2000 uden at nævne en enkelt sag, som både det afgivende og det modtagende amt samt Adoptionsnævnet gerne ville have været foruden. Sagen fremhæves, da den er god at tage ved lære af og fordi man – uanset hvor godt arbejdet udføres – nok ikke kan undgå at komme i en tilsvarende situation på et andet tidspunkt.

Sagen vedrørte en velfungerende mor, som var fast besluttet på at bortadoptere sit nyfødte barn. Hun virkede moden og velovervejende og afgav uden betænkeligheder samtykke. Ifølge det oplyste kendtes den biologiske far ikke og der blev givet fritagelse for at rejse faderskabs sag. To uger efter, at adoptanterne havde hentet barnet på det børnehjem, hvor barnet havde opholdt sig siden fødslen, trak den biologiske mor imidlertid sit samtykke. Den biologiske far viste sig alligevel at være kendt – en kæreste, til hvem forbindelsen midlertidigt havde været afbrudt. Barnet måtte via døgninstitution tilbage til sin biologiske mor og far, da adoptionsbevillingen endnu ikke var udfærdiget.

Birgit Skov Jensen stillede spørgsmålet om, hvad vi kan lære af dette ulykkelige forløb.

For det første viste sagen, at det er vigtigt at afprøve, hvor seriøst samtykket er – måske især hos dem, der ikke udviser nogen tvivl. For det andet viste sagen, at beskrivelsen af en ukendt fader bør drøftes en ekstra gang med moderen. Så vist muligt bør man tilstræbe, at faderskabet anerkendes, og at faderen giver samtykke til bortadoptionen. Endelig viste den konkrete sag, at adoptanterne må forberedes på, at en sådan situation kan opstå, og der må derfor være et beredskab til fornøden og hurtig støtte i afgivelsesforløbet. I forbindelse med sidstnævnte bemærkede Birgit Skov Jensen, at dette også var tilfældet i den konkrete sag. Hun bemærkede i øvrigt, at familien nu har fået et andet barn.

Om matchingen af danske børn orienterede Birgit Skov Jensen om, at matchingproceduren fremgår af bekendtgørelse om forretningsorden for Adoptionsnævnet. Sagen vedrørende de godkendte adoptivforældre sendes til nævnets sekretariat. Herefter gør en voteringsgruppe på tre af nævnets medlemmer sig bekendt med sagen. Voteringsgruppen består indtil videre af Vibeke Rønne, Thure Krarup og Birgit Skov Jensen. Når et dansk barn ønskes bortadopteret gennemgås barnets sag af nævnets pædiater, Birgitte Marner. Hun vurderer, om barnet er egnet til bortadoption, om det er et risikobarn eller om der er andre forhold, som særlig skal tages i betragtning ved udvælgelse af ansøgere og omtale af barnet.

Det medlem af voteringsgruppen, der er socialrådgiver, foretager herefter indstilling til de øvrige to medlemmer om, hvilke af de godkendte ansøgere, der skønnes bedst egnet til at adoptere barnet. Det foregår ved, at Birgit Skov Jensen udarbejder et notat om sagen vedrørende den familie, som hun foreslår, samt fire til fem andre ansøgere, som hun har haft under overvejelse. Hvis Vibeke Rønne og Thure Krarup er enige i den foreslåede familie, sendes sagen videre til nævnets sekretariat, som videreeksperderer sagen.

I forbindelse med udvælgelsen af ansøgere bemærkede Birgit Skov Jensen, at hun søger følgende kriterier opfyldt

- 1) Barnet skal placeres i en passende geografisk afstand fra de biologiske forældre og deres netværk således at sandsynligheden for, at anonymiteten brydes minimeres
- 2) De biologiske forældres ønsker vedrørende barnets kommende forældre og miljø respekteres så vidt muligt
- 3) Barnets udseende, farver og temperament bør så vidt muligt stemme overens med adoptanternes. Birgit Skov Jensen bemærkede, at dette kriterium kan diskuteres – navnlig spørgsmålet om farve – hvorimod f.eks. temperament kan være mere relevant
- 4) At der i adoptivforældrenes baggrund er forhold, værdier og interesser, som stemmer overens med de biologiske forældres således, at miljøet ikke er fuldstændig fremmed. Dette kan f.eks. have betydning, hvis børnene senere i livet vil søge tilbage til deres biologiske ophav.
- 5) At ansøgerne har indsigt og rummelighed i forhold til eventuelle dispositioner i barnets biologiske familie for sygdomme eller handicap.

De nævnte kriterier er udarbejdet af tidligere medlem af Adoptionsnævnet, socialrådgiver Dora Munk.

Birgit Skov Jensen konstaterede samtidig, at valget af familie i sidste ende bliver et meget subjektivt valg.

Plancherne, som Birgit Skov Jensen anvendte i forbindelse med oplægget, vedlægges som bilag 4.

13.50-14.15: Spørgsmål til Birgit Skov Jensen

Anne Herzog, Frederiksberg Kommune, spurgte til muligheden for fritagelse for at opgive faderens identitet i bortadoptionssager.

Birgit Skov Jensen svarede, at vi ser stadig flere situationer, hvor dette spørgsmål er aktuelt. Når man kender faderen og ved, at han har kendskab til graviditeten, er det nævnets opfattelse, at hans samtykke skal indhentes. Selv om moderen siger, at de er enige om bortadoptionen, er det jo ikke sikkert, at det forholder sig sådan.

Anne Herzog, Frederiksberg Kommune, bemærkede, at man jo ikke kan forhindre, at ansøgerne søger om fritagelse.

Vibeke Rønne bemærkede hertil, at man bør være meget tilbageholdende med fritagelserne – også i lyset af hensynene i den nye børnelov, som formentlig snart bliver vedtaget, og i lyset af den ulykkelige sag vi for nylig har set i nævnet.

Anne Thalbitzer bemærkede, at hun var enig med Vibeke Rønne i, at der kan være gode grunde til at få faderens navn frem. Ikke mindst af hensyn til barnet. Uanset hvad man mener om spørgsmålet, er det jo sådan, at vi i dag anerkender dette at kende sit biologiske ophav som en rettighed for barnet. For det andet kan faderen også have en interesse i at få lov til at udtale sig om spørgsmålet, og det er under alle omstændigheder vigtigt at få belyst, hvordan faderen føler om bortadoptionsspørgsmålet. Anne Thalbitzer bemærkede, at vi i hvert fald ikke skal opfordre ansøgerne til at søge om fritagelse.

Anne Thalbitzer medbragte materiale fra betænkningen om ny børnelov. Dette vedlægges som bilag 5.

Kirsten List Larsen, Adoption og Samfund, spurgte hvorvidt der er planer om at gennemføre adoptionsforberedende kurser for de danske adoptanter

Vibeke Rønne svarede hertil, at kurset på nuværende tidspunkt ikke er gearret til ansøgere om dansk barn, da en betydelig del af kurset koncentrerer sig om udenlandske adoptivbørn. Hvis de danske adoptanter skal deltage i kurset vil det derfor kræve en anderledes struktur.

Anette Vestergaard, Fyns Amt, spurgte om det kunne forekomme, at nævnet ville matche et dansk adoptivbarn til en familie, som i forvejen har to børn. Anette Vestergaard spurgte endvidere til enliges mulighed for at få danske børn.

Birgit Skov Jensen svarede, at nævnet ikke har oplevet nogle af de to situationer, men at det ikke kan afvises. Med hensyn til de enlige ansøgere – som der på nuværende tidspunkt ikke er nogen af – kan problemet dog være, at det ofte er et ønske fra de biologiske forældre, at barnet skal bortadopteres til to ansøgere. Hvad angår muligheden for at bortadoptere et barn til en familie, som har f.eks. to børn i forvejen, bemærkede Birgit Skov Jensen, at der bestemt ikke er noget til hinder herfor, og at det i visse situationer kan være en fordel med flere søskende.

14.15-14.30: Kontorleder Jørgen Ulrich Raunskov, Adoption Center: Erfaringerne med den nye matchingprocedure

Jørgen-Ulrich Raunskov indledte med at bemærke, at erfaringerne med den ny matchingprocedure efter hans opfattelse er en solstrålehistorie. Han bemærkede i den sammenhæng, at Adoption Center i høj grad har ønsket den nye lov, da opfattelsen hos dem hele tiden har været, at de lige så godt kunne påtage sig ansvaret, når de alligevel lavede arbejdet.

Herudover var Adoption Centers ønske om mere kompetence i forbindelse med matcherne også begrundet i et ønske om mere ensartet sagsbehandling. Jørgen-Ulrich Raunskov bemærkede, at der af og til har været vanskeligheder med at forklare giverlandene, hvorfor der har været så store forskelle fra amt til amt. Endelig har ønsket om de nye regler også været begrundet i et behov for i højere grad at inddrage ansøgerne i beslutningsprocessen.

Set fra Adoption Centers synspunkt er matchingproceduren således i høj grad blevet, som man har ønsket den. Jørgen-Ulrich Raunskov bemærkede, at dette selvfølgelig også har gjort, at man i Adoption Center er

meget opmærksom på ikke at blive beskyldt for, at det er ræven som er sat til at vogte gæs. AC har derfor også gjort et stort arbejde ud af at finde nogle pædiatere, som er respekterede og kompetente. I det daglige arbejde har AC delegeret vurderingen af barnet til pædiaterne, men man har indskærpet over for pædiaterne, at de skal vurdere restriktivt. Samtidig gør man et stort arbejde ud af at sikre, at sagsbehandlingen er ens. I de første fire måneder blev alle matchingsager således sendt ud til alle Adoption Centers fire pædiatere, ligesom der i dag er kvartalsvise møder mellem pædiaterne. Hver pædiater har forpligtet sig til at behandle omkring 100 sager om året og stå til rådighed for mindst en længere rejse hvert andet år. Endelig har man i AC forsøgt at udarbejde en vejledning for, hvilke børn, der falder inden for en almen godkendelse og hvilke, der falder uden for.

Jørgen-Ulrich Raunskov opsummerede erfaringerne med den nye matchingprocedure med at bemærke, at det vigtigste element i forhold til udlandet – nemlig kvalitativt at forbedre arbejdet via mere ensartethed – synes at være nået. Han bemærkede i den sammenhæng, at matchingsagerne ikke går hurtigere i dag, ligesom det tager lige så lang tid som tidligere at skaffe supplerende oplysninger.

Det afgørende spørgsmål vil selvfølgelig være om organisationerne i dag vurderer som samrådene ville have gjort. Jørgen-Ulrich Raunskov fremviste i den forbindelse en overhead (bilag 6), der viser, at AC i alt har vurderet 325 børn i perioden 1. april 2000 til 1. januar 2001. 77% af børnene blev vurderet til at ligge inden for ansøgernes godkendelse, men 23% af børnene blev vurderet til at ligge uden for ansøgernes godkendelse. Jørgen-Ulrich Raunskov mente derfor ikke, at der i forhold til tidligere er noget, som tyder på, at AC vurderer, at flere børn ligger inden for godkendelsen end samrådene tidligere har gjort.

Jørgen-Ulrich Raunskov nævnte herudover, at AC alene har fået 4-5 tilbagemeldinger fra Adoptionsnævnet, hvor samrådet har været uenige med organisationen i en konkret matchingsag.

14.30-14.50: Spørgsmål til Jørgen Ulrich Raunskov

Svend Bank Andreasen, Adoption og Samfund, spurgte om Adoption Center aldrig er i tvivl om vurderingen af barnet.

Jørgen-Ulrich Raunskov svarede, at de kun har fremsendt en enkelt sag som en tvivlssag til amtet. Ellers indhenter de altid supplerede oplysninger, indtil de ikke længere er i tvivl.

Michael Paaske, Adoption og Samfund, spurgte hvor ofte ansøgerne henvender sig for at få rådgivning i forbindelse med matchingforslaget.

Jørgen-Ulrich Raunskov svarede, at AC's pædiatere vurderer, at de taler med ca. hver femte ansøger.

Anette Hummelshøj supplerede med at bemærke, at det ikke er nævnets rådgivende pædiatere, som bliver brugt. I hele 2000 har der kun været 43 henvendelser til disse.

Ole Bergmann, DanAdopt bekræftede AC's erfaringer med den ny matchingprocedure. Erfaringerne efter denne første periode er, at det er gået rigtig godt. I modsætning til AC var DanAdopt i udgangspunktet mere skeptiske over for de nye regler. Ole Bergmann bemærkede yderligere, at DanAdopt nogle gange kan være i tvivl om, hvorvidt de skal sende sagen til samrådet og indkalde yderligere oplysninger.

Anette Vestergård, Fyns Amt, spurgte til anonymiteten i forbindelse med fremsendelsen af billeder, video o.l. i forbindelse med matchingforslag.

Vibeke Rønne, svarede, at vi jo ikke kan forhindre, at ansøgerne ser materialet, da udgangspunktet er, at adoptanterne skal have det tilgængelige materiale, når de skal vurdere matchingforslaget. Hun bemærkede videre, at vi må indhente erfaringer med loven og så derefter vurdere, om de nuværende regler giver anledning til problemer.

Jørgen-Ulrich Raunskov tilføjede, at anonymiteten under alle omstændigheder i høj grad er gået fløjten med de nye kommunikationsmuligheder. Adoptanterne mødes langt mere i dag end tidligere, og de kommunikerer med hinanden via kurserne og internettet.

Helle Andersen, Københavns Kommune, spurgte hvordan organisationerne informerer om nævnets pædiatere, da hun flere gange havde oplevet, at ansøgerne ikke kendte til denne mulighed.

Jørgen-Ulrich Raunskov bemærkede, at muligheden for at rådføre sig med nævnets pædiatere er nævnt op til flere steder i deres informationsmateriale.

Anette Hummelshøj bemærkede, at der findes amter, som stadig giver rådgivning til adoptanterne i forbindelse med matchingforslagene. Selvfølgelig er det amternes egen vurdering, om man vil bruge ressourcer herpå, men man bør være opmærksom på, at det ikke længere er meningen med systemet.

Grethe Pedersen, Roskilde Amt, bemærkede hertil, at nævnets pædiatere vel kun tilbyder telefonisk konsultation.

Anette Hummelshøj bemærkede, at nævnet ikke har lagt sig fast på rådgivningens form. Nogle af pædiaterne foretager også hjemmebesøg hos ansøgerne.

Ruth Nissen, Københavns Kommune, tilføjede i forbindelse med spørgsmålet om anonymitet, at hun opfattede det som en ulempe, at børn bliver matchet til en familie, hvis de tidligere har været i forslag til f.eks. "nabofamilien". Hun mente, at dette var et reelt problem og tilføjede, at man måske kunne overveje at undervise adoptanterne på kurserne i en mere etisk omgang med billeder og video. I flere situationer har amtet oplevet, at dette materiale er blevet vist til en større kreds af familie og venner, hvilket kan give anledning til problemer. En løsning kunne muligvis være, at materialet kun fremvises for ansøgerne i organisationernes lokaler.

Svend Bank Andreasen, Adoption og Samfund, spurgte, om der er nogle tiltag for at sikre en ensartet vurdering organisationerne imellem.

Jørgen-Ulrich Raunskov og Ole Bergmann oplyste samstemmende, at denne koordinering vil blive styrket fremover. Dog er det begges erfaring, at pædiaterne allerede i dag taler sammen.

Vibeke Rønne tilføjede, at nævnet jo også afholder landsmøder for pædiaterne og de lægelige konsulenter. I oktober måned afholdt nævnet et sådant landsmøde, hvilket blev meget vel modtaget. Nævnet vil også i fremtiden samle lægerne på området.

Kirsten List Larsen, Adoption og Samfund Larsen, spurgte, hvad der sker med de børn, som ligger uden for godkendelsen, og som forældrene ikke ønsker at adoptere.

Jørgen-Ulrich Raunskov svarede, at de fleste af disse kommer til andre lande.

Merete Lindbjerg, Århus Amt, vendte tilbage til spørgsmålet om fotos og video, når et barn er vurderet til at ligge uden for ansøgernes godkendelse.

I forbindelse med spørgsmålet om billederne bemærkede Jørgen-Ulrich Raunskov, at AC ringer til ansøgerne for at høre, om de ønsker billederne af barnet medsendt.

Ole Bergmann, DanAdopt, bemærkede, at de altid medsender billederne, men i en lukket kuvert. Han bemærkede i øvrigt, at det er deres erfaring, at klart flere siger nej til et barn, som ligger uden for deres godkendelse end tidligere.

Jørgen-Ulrich Raunskov oplyste, at dette også er AC's oplevelse.

Niels Holm, Købehavns Amt, pegede på, at han gerne ville have dette dokumenteret, da hans bekymring netop går på, at der lægges større pres på ansøgerne end tidligere. Amterne ser jo først ansøgerne igen, når de kommer og søger om udvidet godkendelse i forbindelse med matchingen.

Eva Hallgren, Ringkjøbing Amt, henviste i denne forbindelse til en konkret sag, hvor et ansøgerpar fik bragt tre børn i forslag med besked om, at der manglede nogle enkelte oplysninger. Det viste sig senere, at alle tre børn lå uden for godkendelsen. Ringkjøbing Amt vil indberette denne sag til nævnet, da ansøgerne kom i klemme.

Jørgen-Ulrich Raunskov var enig i, at amtet burde indberette sagen. De kunne dog ikke i den konkrete sag have forudset hvilke oplysninger, der ville komme på børnene. Den konkrete sag viste også, at der kan være uenighed mellem pædiaterne. Organisationens pædiater mente således ikke, at børnene helbredsmæssigt lå uden for ansøgernes godkendelse.

Anette Hummelshøj bemærkede til Niels Holms kommentarer, at nævnet i forbindelse med de nye statistikskemaer fremover vil få oplysninger om, hvor ofte der bringes børn i forslag, som ligger uden for ansøgernes godkendelse.

Vibeke Rønne opsummerede diskussionen og bemærkede, at amterne i dag må forholde sig til, at situationen er en anden end tidligere. Det er i den forbindelse vigtigt, at amterne bakker op om organisationerne og har tillid til deres arbejde. Hun bemærkede, at organisationernes pædiatere jo bliver meget kompetente, idet de ser flere sager og rejser mere end både amterne og nævnets pædiatere gør. Desuden er Adoptionsnævnet gennem sit tilsyn opmærksom på, at justere praksis og generelt vurdere, om organisationerne matcher "korrekt".

Vibeke Rønne bemærkede samtidig, at det er vigtigt at fokusere på de mange sager, hvor matchingerne trods alt har fungeret godt. Indtil videre har nævnet kun fået 5-10 indberetninger fra amterne, og det generelle indtryk må derfor være, at det fungerer forholdsvis godt.

Karen Søborg, Ringkjøbing Amt, svarede, at hun ikke opfattede det sådan, at amterne står som modpoler til organisationerne. Hun mente, at de har et godt samarbejde med organisationerne, men at det er vigtigt, at problemerne ikke forties, idet der kan være behov for justeringer.

Jan Ulrik Secher, Frederiksborg Amt, mente, at det ville være relevant, om nævnet tog nogle af de etiske spørgsmål op til diskussion.

Vibeke Rønne bemærkede, at nævnet jo ikke kan udstede nye regler på adoptionsområdet, men at man selvfølgelig kan drøfte de mere etiske spørgsmål ved matchingsområdet.

Kirsten Lindhardt, Viborg Amt, bemærkede, at de nye regler generelt har været en succes. Med hensyn til billedmaterialet kan det vel ordnes på den måde, at

- 1) organisationerne i deres fremsendelsesskrivelse til adoptanterne noterer, at oplysningerne bør behandles fortroligt;
- 2) at sagsbehandlerne i amtet nævner det over for adoptanterne i fase 3 og
- 3) at man evt. inddrager spørgsmålet i forbindelse med undervisningen på de adoptionsforberedende kurser.

Anne Thalbitzer bemærkede, at ansøgerne i det gamle system havde amterne at støtte sig op af. Det har de ikke længere. Spørgsmålet er, om de nu kan klare denne opgave uden amterne. Dette er også noget, der fokuseres meget på i forbindelse med kurserne. I relation til de mange etiske spørgsmål på adoptionsområdet nævnet Anne Thalbitzer Adoptionsrådet, som hun fremhævede som et meget egnet forum for etiske diskussioner. Hun anbefalede i den sammenhæng amterne at rette henvendelse til rådet om sådanne spørgsmål.

Tove Vase, Adoption Center, bemærkede, at vi jo også skal huske på, at de fleste ansøgere, som i dag får stillet børn i forslag, ikke har gennemgået kurset.

I forbindelse med spørgsmålet om de etiske overvejelser bl.a. ved billedmateriale bemærkede Lene Kamm, at de indtil videre ikke har fokuseret specifikt på disse spørgsmål, men at hun har noteret det og vil forsøge at inkorporere det fremover.

15.20-15.40: Sekretariatschef i Adoptionsnævnet, Anette Hummelshøj: Nævnets tilsynsvirk-somhed; hvad viser denne om godkendelser og matchinger?

Anette Hummelshøj indledte med at bemærke, at hun vil gennemgå nogle af de statistiske oplysninger, som nævnet har indhentet. Som det fremgår af nævnets forretningsorden er en af nævnets væsentlige opgaver at indsamle, bearbejde og formidle viden om adoption. Tidligere var det Civilretsdirektoratet, som varetog opgaven med at indsamle og bearbejde statistik på adoptionsområdet. Siden 1997 har Civilretsdirektoratet således udgivet tre statistikker over samrådenes sager om abstrakt godkendelse af adoptanter for årene 1996-1998. I 2000 udgav Adoptionsnævnet en statistik for 1999, der i sin form svarede til de tidligere statistikker, idet sagerne vedrørte afgørelser, som var truffet efter de gamle regler.

Anette Hummelshøj bemærkede, at både det nye godkendelsessystem og et generelt ønske om at forbedre oplysningsniveauet har gjort, at der er behov for justeringer i forhold til de indberetninger, som nævnet hidtil har modtaget fra amterne. På denne baggrund nedsatte nævnet i maj måned 2000 en uformel arbejdsgruppe med repræsentanter fra amterne, organisationerne, Adoption og Samfund, Civilretsdirektoratet og Adoptionsnævnets sekretariat. Arbejdsgruppens opgave var at udarbejde forslag til et nyt statistiskema for amternes sagsbehandling i fase 1 og fase 3.

Arbejdsgruppens arbejde udviklede sig imidlertid til også at komme til at omfatte et forslag til et statistiskema for matchingerne, som er sendt ud den 17. januar 2001. Der er udarbejdet et skema for såvel organisationerne som samrådene. Organisationernes skema følger barnet. Her skal der redegøres for, hvor børnene kommer fra, hvor gamle de er, når de kommer til Danmark, hvordan organisationen vurderer børnene, og hvordan sagsbehandlingen fortsætter. Amternes skema følger ansøgerens sag, dvs. hvilken godkendelse ansøgeren har, og hvad der sker med sagen – får de f.eks. udvidet deres godkendelse i forbindelse med matchingen og hvorfor. Arbejdsgruppen vil samles igen i løbet af 2001 med henblik på en evaluering af skemaerne.

Annette Hummelshøj håbede, at skemaerne vil blive vel modtaget i amterne, selv om der forestår et stort arbejde med at udfylde dem – især for år 2000, hvor amtet ikke løbende har kunnet foretage dette arbejde. Hun bemærkede i den sammenhæng, at skemaerne også vil kunne aflaste amterne og organisationerne, idet der vil være mulighed for, at nævnet laver statistiske udtræk til enkelte amter/organisationer efter ønske

Anette Hummelshøj fremlagde nogle foreløbige tal vedrørende godkendelse af adoptanter, gennemgangen af matchingsagerne samt brugen af nævnets rådgivende pædiatere. Der henvises her til bilag 7.

Ad 1) Godkendelser af adoptanter

Disse tal baserer sig på udtræk foretaget den 9. januar 2001. På dette tidspunkt havde nævnet modtaget 268 sager, hvoraf ansøgerne i 241 af disse sager gik videre efter fase 1.

I 17 sager gav samrådet afslag efter fase 1 – begrundelsen var i 13 af disse ansøgerens helbredsforhold. I 3 sager var afgørelsen begrundet i alder, i 2 sager i samliv samt i 2 sager i økonomiske forhold og i en enkelt sag i ansøgerens boligforhold. Der har således været flere begrundelser i enkelte sager.

Ud af de 268 sager, hvor der er truffet afgørelse efter fase 1, er der i 46 sager (17%) søgt om aldersdispensation. Dette svarer til, at lidt mere end 1 ud af 6 ansøgere søger om aldersdispensation. Samrådet gav i 37 af disse sager (82%) ansøgerne dispensation, mens 8 ansøgere fik afslag herpå.

I de sager, hvor der blev givet dispensation efter aldersreglen i godkendelsesbekendtgørelsens § 6, stk. 1, skete det oftest fordi samrådet besluttede at dispensere med henvisning til, at den ene ægtefælles alder overstiger barnets alder med mere end 40 år, mens den anden ægtefælle er noget yngre (20 sager). Denne dispensation blev anvendt i 54% af samtlige aldersdispensationer.

Opsummerende viser den foreløbige statistik, at 90% af ansøgerne går videre efter fase 1. I samtlige sager var gennemsnitsalder for de kvindelige ansøgere 35,5 år, mens gennemsnitsalderen for de mandlige ansøgere var 36,7 år. 93% af ansøgningerne involverede ægtepar/samlevende, mens 7% af ansøgningerne (i alt 18 sager) vedrørte enlige ansøgere.

Med hensyn til deltagelse i det adoptionsforberedende kursus ses, at af de 37 sager, som samrådet har behandlet i fase 3, har 13 ansøgere (35%) deltaget i et adoptionsforberedende kursus, men 24 ikke har deltaget (65%), da de tidligere har adopteret et barn fra et andet land.

Ud af de 37 sager, som er behandlet i fase 3, blev ansøgerne i 36 af disse sager godkendt, hvilket svarer til en godkendelsesprocent på 97%.

Med hensyn til sagsbehandlingstiden gik der fra ansøgning om godkendelse som adoptant indgives til amtskommunen og indtil samrådet traf afgørelse efter fase 1 gennemsnitligt 83 dage. Den korteste sagsbehandlingstid var på 2 dage, mens den længste varede 223 dage.

I de 37 sager, som har været behandlet i fase 3, gik der gennemsnitligt 55 dage fra ansøger anmodede om, at fase 3 skulle påbegyndes og indtil samrådet traf afgørelse om godkendelse efter fase 3.

Ad 2) De indkaldte matchingsager

Adoptionsnævnet har i alt indkaldt ca. 280 matchingsager fra amterne, og nævnet har på nuværende tidspunkt gennemgået 191 af disse sager. Anette Hummelshøj bemærkede, at hun ikke på landsmødet vil komme nærmere ind på, hvad gennemgangen af matchingsagerne viser, da nævnets medlemmer endnu ikke har haft mulighed for at drøfte sagerne.

Hun bemærkede dog, at barnet i 11 ud af de 191 sager har været vurderet som præmaturo.

Ad 3) Rådgivning fra nævnets pædiatere

Nævnets pædiatere har givet ansøgere rådgivning i 43 sager i 2000. 12 af disse vedrørte matchingforslag fra Adoption Center, mens 31 vedrørte matchingforslag fra DanAdopt. Ca. en fjerdedel af børnene var fra Indien.

I forbindelse med rådgivning fra nævnets pædiatere bemærkede Anette Hummelshøj, at nævnet har lagt megen vægt på, at pædiaterne ikke vurderer om barnet falder inden for eller uden for ansøgernes godkendelse, men at der alene er tale om en lægefaglig vurdering af de foreliggende oplysninger om barnet.

Med hensyn til hvilken form for rådgivning, der tilbydes, lader nævnet det i høj grad være op til pædiaterne selv at vurdere, hvilken form for rådgivning (telefonisk, hjemmebesøg e.a.), som de skønner nødvendig/hensigtsmæssig

15.40-16.00: Spørgsmål til Anette Hummelshøj

Grethe Pedersen, Roskilde Amt, spurgte om hun skulle forstå tilbuddet således, at de f.eks. kunne henvende sig for at høre, hvad sagsbehandlingstiden er i Roskilde Amt.

Anette Hummelshøj bekræftede dette.

16.00-17.00: Speciallæge, medlem af Adoptionsrådet, Gideon Zlotnik: Den fundamentale holdning til adoptanter

Gideon Zlotnik holdt et oplæg, hvor han stillede spørgsmålstejn ved tankegangen bag og procedurerne ved godkendelsesforløbet. Han betonedede bl.a., at man i højere bør fokusere på post-arbejdet og ikke være så bekymret for, om man vælger de "rigtige" adoptivforældre.

Fredag den 19. januar 2001:

Vibeke Rønne bød igen velkommen til landsmødet.

Hun orienterede deltagerne om, at de i forhallen kunne tage et eksemplar per amt/ organisation af referatet med bilag fra Haagerkonferencen, november 2000.

09.00-09.15: Psykolog, medlem af Adoptionsnævnet, Marie Gammeltoft: Brugen af psykolog-rapporter i fase 3

Marie Gammeltoft indledte med at forklare, at psykologiske undersøgelser kan besluttes af et samråd, hvis der er tvivl om en ansøgers eller et ansøgerpars psykiske ressourcer i forhold til at adoptere et barn. I modsætning til fysiske sygdomme, er de psykiske ressourcer ikke noget, man kan måle og veje, hvilket er en af hovedårsagerne til, at de psykologiske undersøgelser giver anledning til så megen diskussion.

Herudover kan det være relevant at foretage en psykologisk eller en børnepsykiatrisk vurdering i forbindelse med ansøgning om barn nr. 2, hvor spørgsmålet så vil være, om det første barn er klar til at blive storebror eller storesøster.

Marie Gammeltoft bemærkede, at en psykologisk undersøgelse kan være med til at give ansøgerne en ekstra chance, da tvivlen ellers ville have medført et afslag på godkendelse.

Derimod er det ofte sådan, at hvis ansøgerne får et afslag efter den psykologiske undersøgelse, fordi undersøgelsen har bekræftet tvivlen, eller der ved undersøgelsen har vist sig andre, alvorlige personlighedsmæssige vanskeligheder, så ender sagen ofte i Adoptionsnævnet. Marie Gammeltoft tilføjede, at ansøgerne ofte i sådanne situationer har en følelse af ikke at være blevet forstået og ikke at være blevet hørt af sagsbehandlere, samråd og psykologen. Den vrede, der udløses, vil hyppigt rette sig mod psykologen eller sagsbehandleren, og ansøgeren vil ofte føle, at psykologen har været forudindtaget, fordi vedkommende har fået sagens akter, sagsbehandlerens vurdering etc. Kritikken kan også gå på, at der ikke har været ordentlig kontakt, at ansøgerne ikke har følt, at de forstod, hvad undersøgelsen gik ud på, og ofte er der kritik af selve psykolograpporten, som ansøgerne ikke forstår eller ikke kan genkende sig selv i. Marie Gammeltoft bemærkede, at sidstnævnte kritik kan være svær at undgå, da det jo ligger i sagens natur, at ikke alle får medhold i deres synspunkter.

Marie Gammeltoft bemærkede, at Adoptionsnævnet ser psykolograpporter af meget forskellig karakter, og rapporterne giver ofte anledning til en del diskussion i nævnet. Dette er navnlig tilfældet, da psykologundersøgelserne vedrører bløde data, vurderinger og skøn.

Marie Gammeltoft tilføjede, at psykologerne også varierer en del i deres valg af undersøgelsesprocedure. Nogle psykologer anvender mange tests og mange forskellige ord, og andre anvender slet ikke tests. Af og til ser vi, at de tests, der anvendes i undersøgelserne ikke begrundes i selve rapporten, hvilket giver psykologundersøgelsen et noget mystisk skær. Marie Gammeltoft bemærkede i den forbindelse, at vi naturligvis ikke kan undgå, at mennesker er vrede og frustrerede over resultatet af et undersøgelsesforløb, men vi kan gøre vores til, at man undgår, at ansøgere med rette kan klage over den procedure, der har været i forbindelse med undersøgelsen. Det er vigtigt, at undersøgelserne gennemføres på en måde og udformes i en form, som ansøgerne kan forstå og forholde sig til.

Disse spørgsmål har medført, at Adoptionsnævnet har taget beslutning om at udarbejde nogle vejledende retningslinier til psykologer, der bliver bedt om at foretage undersøgelser i forbindelse med adoptionsansøgninger og til sagsbehandlerne, der indstiller til psykologiske undersøgelser. Retningslinierne bliver vejledende og vil give et forslag til procedure i sådanne undersøgelser.

Marie Gammeltoft bemærkede, at der er en række forhold i undersøgelserne, som adskiller dem fra psykologarbejdet i almindelighed.

For det første, er der som udgangspunkt tale om raske mennesker, der ønsker et barn, og som over for psykologen skal vise, at de er "gode nok". Det er derfor vigtigt, at psykologen fra begyndelsen forsøger at skabe en så god kontakt som muligt med ansøgerne.

For det andet, er de oplysninger, der gives til psykologen ikke omfattet af den tavshedspligt, der ellers gælder, når man taler med psykologer. Oplysningerne kan dels refereres i rapporten, dels kan de gives til ægtefællen som led i selve undersøgelsen. Det er ikke altid, at det umiddelbart går op for ansøgeren, at tavshedspligten er anderledes end hvad man normalt forventer i forbindelse med psykologundersøgelser, og det er derfor også meget vigtigt at inddrage dette forhold i den første samtale med ansøgerne.

Endelig er udgangspunktet for det tredje helt anderledes end ved andre psykologundersøgelser, idet man først og fremmest skal søge at sikre et evt. adoptivbarns tarv – og ikke behov og ønsker for de voksne mennesker, som er genstand for undersøgelsen. Dette forhold bør også inddrages i den første samtale med ansøgerne.

Marie Gammeltoft bemærkede, at det er vigtigt, at psykologen gør sig disse spørgsmål klart og også søger at formidle det til ansøgerne på en fornuftig måde, så de ikke bagefter føler sig snydt.

De nævnte forhold medfører også, at det er væsentligt, at sagsbehandlere og samråd gør sig klart, hvilke forhold ved ansøgerne, man ønsker belyst, og mere generelt hvad formålet med undersøgelsen skal være. Formålene skal fremgå af henvisningen til psykologen.

I forhold til ansøgere vil de forhold, der ønskes undersøgt ofte være:

- Intellektuelle ressourcer
- Personlighedsmæssige ressourcer
 - rummelighed i forhold til et barn fra en anden kultur, der har haft en vanskelig start på livet
 - Flexibilitet
 - Impulskontrol
 - Evne til at udskyde egne behov
 - Evne til indlevelse
 - Evne til refleksion
 - Evne til at bearbejde tidligere traumer
 - Parforholdets stabilitet
 - Ansøgernes støtte til hinanden

Psykologundersøgelsen vil altid indeholde en eller flere kliniske samtaler med ansøgerne sammen og hver for sig, hvilket er nødvendigt for at kunne danne sig et indtryk af de pågældende. Undersøgelsen kan herudover indeholde psykologiske tests. Marie Gammeltoft betonedede i den sammenhæng "kan", idet der normalt er tale om raske mennesker og det bestemt ikke altid er nødvendigt at gennemføre sådanne tests. Under alle omstændigheder er det vigtigt, at psykologen overvejer hvilke metoder, der bedst egner til at belyse de forhold, som ønskes undersøgt. Herudover bør psykologen altid over for ansøgerne og i rapporten begrunde de eventuelle tests, der anvendes. Marie Gammeltoft bemærkede, at nævnet i nogle sager ser, at ansøgere udsættes for en hel række af tests, uden at det er klart, hvad testresultatet skal belyse.

Vedrørende de konkrete tests kan det i forbindelse med vurderingen af en ansøgers intellektuelle ressourcer være oplagt at bruge en intelligencetest, mens det f.eks. ikke er oplagt at bruge WAIS, hvis man skal vurdere en ansøgers rummelighed. Ønsker man at belyse personlighedsstrukturen vil det være relevant at benytte Rorschach, hvorimod TAT og/eller parsamtaler kan være gode til at belyse relationen mellem ansøgerne. Marie Gammeltoft tilføjede, at det er vigtigt altid at vurdere, hvilke tests, der er relevant i forhold til det, som skal undersøges.

Marie Gammeltoft fremhævede herudover tre forhold, som det er vigtigt at psykologen er opmærksom på. For det første, at psykologen skelner mellem, hvad der er beskrivelser, og hvad der er vurderinger. For det andet er det vigtigt, at rapporten holdes i et forståeligt sprog, og at det fremgår, hvordan psykologen er

nået fra indholdet i de kliniske samtaler og resultatet fra eventuelle tests til de endelige vurderinger af ansøgenes ressourcer. Endelig er det vigtigt, at psykologen gennemgår rapporten med ansøgerne, så ansøgerne har mulighed for at kommentere undersøgelsen og rapporten.

09.15-09.30: Spørgsmål til Marie Gammeltoft

Vibeke Rønne nævnte, at såfremt man i amterne oplever, at der mangler nogle af de nævnte forhold i en psykologundersøgelse, bør man sende rapporten tilbage til psykologen. Der er i sådanne situationer ingen grund til, at samrådet skulle give afslag, hvorefter sagen kommer i nævnet. Samrådet bør i stedet bede psykologen om en redegørelse. Vibeke Rønne tilføjede, at dette også gælder, hvis der er fagsprog i rapporten, som man ikke forstår. Psykologen bør i sådanne tilfælde forklare sig.

Kirsten List Larsen, Adoption og Samfund, spurgte til børneundersøgelserne og om, hvorvidt disse vil blive beskrevet i vejledningen.

Marie Gammeltoft svarede, at nævnet vil overveje dette, men at de samme forhold langt hen ad vejen gør sig gældende i forbindelse med undersøgelser af børn.

Klaus Jarset, Frederiksberg Kommune, spurgte om det forekommer, at nævnet undrer sig over, hvorfor der i en konkret sag er foretaget en psykologisk undersøgelse.

Marie Gammeltoft svarede, at det i nogle sager måske ikke er nødvendigt at iværksætte egentlige psykologundersøgelser, hvis usikkerheden i stedet afklares ved at have en ny sagsbehandler på sagen.

Vibeke Rønne tilføjede, at der tænkes på to forskellige sagsbehandlere. Den ene af dem bør dog ikke være psykolog, idet sagsbehandlingen da let får karakter af en egentlig psykologundersøgelse.

Vibeke Rønne spurgte amterne om deres erfaringer med ansøgere, som har gennemgået det adoptionsforberedende kursus. Hun spurgte i den forbindelse amterne om de i tilstrækkelig grad føler sig forberedte på at modtage disse ansøgere, og om de har gjort sig nogle overvejelser i den henseende.

Karen Monrad, Vestsjællands Amt, svarede, at hun oplevede, at der faktisk er forskel. Der er en positiv forskel på den måde, at ansøgerne i højere grad har gjort sig nogle overvejelser, som også er forskellige fra manden til kvinden. Hun bemærkede, at man tidligere oplevede, at det var vanskeligt at trænge igennem til ansøgerne, og at forståelsen af børnene synes at være blevet bredere i dag. At ansøgere har været sammen med andre ligestillede er en fordel.

Vibeke Rønne spurgte om amterne oplever, at de savner redskaber.

Karen Monrad, Vestsjællands Amt, svarede, at det var svært at sige. Hun nævnte, at situationen i Vestsjælland nok lidt er en anden end i andre amter, da de har tæt forbindelse til den børnesagkyndige rådgivning i amtet og derfor allerede har diskuteret og gjort sig overvejelser i den henseende.

Annie Jensen, Storstrøms Amt, bemærkede, at der nok er behov for at få et mere indgående indblik i, hvad der er indholdet i kurserne, og i den sammenhæng hvad der sker med ansøgerne, når de deltager i et adoptionsforberedende kursus.

Lene Kamm bemærkede, at kursussekretariatet i Civilretsdirektoratet vil komme ind på dette i forbindelse med deres besøg i amterne. De vil bl.a. vise de film, som bruges på kurserne samt komme mere ind på,

hvad der er for nogle processer, som de arbejder med på kurserne. Lene Kamm spurgte amterne, om det er deres erfaring, at der bliver mindre brug for psykologiske undersøgelser fremover.

Eva Hallgren, Ringkjøbing Amt, svarede, at de nok vil komme til at fylde mindre fremover. Hun bemærkede dog, at de i forvejen ikke fylder særlig meget, da det kun er i de tunge sager undersøgelserne iværksættes.

Herudover var der enighed blandt amterne om, at det endnu var for tidligt at vide, om der fremover vil blive mindre behov for psykologundersøgelserne.

Jens Ringberg spurgte amterne, hvor ofte de mener, at psykologiske undersøgelser fører til, at ansøgerne bliver godkendt som adoptanter. Adoptionsnævnet ser jo kun de sager, hvor der er givet afslag.

Grethe Pedersen, Roskilde Amt, skønnede at ansøgerne i omkring en fjerdedel af de sager, hvor der har været gennemført psykologundersøgelse, bliver godkendt som adoptanter.

Niels Holm, Københavns Amt, skønnede, at tallet var noget højere, og at snarere omkring halvdelen efterfølgende bliver godkendt.

Kirsten List Larsen, Adoption og Samfund, bemærkede, at de ofte oplever, at ansøgerne ikke kan kende sig selv i psykolograpporterne, fordi der ikke er skabt en god kontakt mellem ansøgerne og psykologen. Hun spurgte i den forbindelse, om man kunne forestille sig, at der udarbejdes en liste over nogle få psykologer, som ansøgerne så kunne vælge imellem.

Marie Gammeltoft svarede, at psykologerne bestemt ikke står på nakken af hinanden for at lave disse undersøgelser. Herudover er det i høj grad et ressourcspørgsmål.

Eva Hallgren, Ringkjøbing Amt, kommenterede på spørgsmålet om afslag efter psykologundersøgelser. Hun bemærkede, at der nok er en myte om, at ansøgere, som bliver henvist til psykologundersøgelse altid får afslag. Dette er bestemt ikke tilfældet, idet ansøgeren via psykologundersøgelsen får en ekstra chance.

Mette Garnæs, DanAdopt, tilføjede, at de jævnligt har ansøgere som er godkendt, selv om der har været gennemført en psykologundersøgelse.

Efter denne diskussion kommenterede Vibeke Rønne på spørgsmålet om tilbagekaldelse af ansøgernes godkendelse. Hun bemærkede, at de sager, hvor godkendelsen tilbagekaldes, fordi der er ændrede omstændigheder – f.eks. på grund af ændrede helbredsforhold hos ansøgerne – sjældent giver anledning til problemer. Sådanne sager adskiller sig imidlertid fra de sager, hvor tilbagekaldelse sker på grund af ansøgernes reaktioner på et matchingforslag. Vibeke Rønne bemærkede, at afgørelsen normalt er forholdsvis klar i de sager, hvor ansøgerne afviser et barn på grund af f.eks. køn eller alder. Derimod er det mere vanskeligt i de sager, hvor ansøgerne har givet udtryk for bekymring på grund af nogle fysiske eller psykiske helbredsmæssige forhold ved barnet. Vibeke Rønne pointerede, at der bør udvises stor omtanke med vejledningen i sager om tilbagekaldelse af godkendelsen. Ansøgerne bør således meget direkte vejledes om konsekvenserne af at afvise barnet – gerne således at ansøgerne får lejlighed til at "svare på det".

Vibeke Rønne bemærkede, at et andet aspekt ved tilbagekaldelserne er, at vi ikke kan forhindre ansøgerne i at indgive en ny ansøgning på et senere tidspunkt.

Anette Hummelshøj tilføjede hertil, at ansøgerne selvfølgelig ikke kan få behandlet en ansøgning om godkendelse på ny umiddelbart efter et afslag. Ansøgerne skal antagelig gøre, at der er sådanne ændrede forhold, at der er udsigt til, at de kan godkendes som adoptanter.

Ole Bergmann, DanAdopt, udtrykte bekymring for de situationer, hvor ansøgere modstræbende accepterer et barn af frygt for, at godkendelsen ellers tilbagekaldes. Hvis organisationen fornemmer, at ansøgerne i virkeligheden ikke ønsker det pågældende barn, er de noget i tvivl om, hvad de skal gøre.

Vibeke Rønne var enig i, at dette jo kunne være en vanskelig situation for organisationerne. Men dette ændrer ikke ved det forhold, at der skal vejledes grundigt i de situationer, hvor det kan komme på tale at trække godkendelsen.

Ole Bergmann, DanAdopt, var enig heri, men bemærkede, at organisationerne bør tænke over, hvad der sker med en familie, som siger ja til et barn, som de måske ikke ønsker.

Kirsten List Larsen, Adoption og Samfund, pointerede, at amterne vel også bør give ansøgerne anledning til at tænke lidt over deres beslutning, inden man beslutter at trække en godkendelse.

Jan Ulrik Secher, Frederiksborg Amt, svarede hertil, at ansøgerne faktisk får tid, inden en godkendelse "trækkes".

Grete Pedersen, Roskilde Amt, bemærkede, at amterne kun ser et fåtal af sagerne, og derfor ikke mere har fornemmelse af, hvor ofte ansøgerne er i tvivl om et matchingforslag.

Pia Jørgensen, Adoption Center, bemærkede, at den vurdering jo nu ligger ved organisationerne, som konfronteres med ansøgernes reservationer over for et barn i forslag.

Hvis ansøgerne afslår at modtage et barn, selvom det ligger inden for deres godkendelse, er det organisationen, som skal underrette samrådet med henblik på, at samrådet får lejlighed til at vurdere, om ansøgernes godkendelse som adoptanter skal trækkes tilbage.

09.30-10.30: Plenumdrøftelser med udgangspunkt i de af amterne indsendte spørgsmål til landsmødet

Grethe Pedersen, Roskilde Amt, spurgte til flergangsadoptanter, og hvornår disse kan påbegynde fase 1 og 3. Hun bemærkede, at amterne indtil 1999 var på sikker grund med 9-mdr. reglen, som imidlertid ikke gælder længere. Der er således i dag usikkerhed om, hvor tidligt efter modtagelse af det første barn, ansøgere kan søge om godkendelse på ny.

Vibeke Rønne svarede, at eftersom loven ikke indeholder nogle frister for, hvornår ansøgere igen kan søge om godkendelse, kan der ikke administrativt indlægges sådanne frister. Amterne har i disse tilfælde et skøn, og der må vurderes individuelt i hver enkelt sag. På den anden side kan ansøgerne selvfølgelig ikke indgive en ny ansøgning dagen efter, de har modtaget barn nr. 1. Det afgørende er, at ansøgerne igen har påbegyndt en almindelig hverdag, således at det kan vurderes, om forudsætningerne for at modtage endnu et barn er til stede.

Vibeke Rønne bemærkede endvidere, at eftersom der er en formodning for, at ansøgere, der én gang er godkendt, kan godkendes igen, vil undersøgelsen ved godkendelse af flergangsadoptanter være mere summarisk end ved førstegangsansøgere. Sagsbehandlingstiden vil derfor også som udgangspunkt være kortere for flergangsadoptanter.

Anne Thalbitzer henviste til vejledningen og tilføjede, at selv om ikke er nogen absolut regel for, hvornår ansøgning om adoption af endnu et barn tidligst kan indgives, er der en tommelfingerregel som siger, at ansøgning normalt først kan indgives, når der er forløbet seks måneder.

Tove Vase, Adoption Center, spurgte, hvornår der kan træffes afgørelse om godkendelse af flergangs-adoptanter.

Vibeke Rønne svarede, at samrådet altid skal træffe to afgørelser. Sagsbehandlingen bør dog ikke udsættes, hvis ansøgere allerede er tilmeldt en formidlende organisation og hele sagen er klar til afgørelse i samme samrådsmøde. Men der skal under alle omstændigheder forelægges to selvstændige afgørelser.

Anette Hummelshøj tilføjede, at man som hovedregel bør behandle ansøgningen i to samrådsmøder, da ansøgerne har et retskrav på at få taget stilling til de generelle betingelser, inden de tilmelder sig en formidlende organisation. Ansøgerne kan således have en økonomiske interesse i, at fase 1-afgørelsen træffes inden de tilmelder sig organisationen. Sagsbehandlingen i fase 1 for flergangsadoptanter får dog mere karakter af en visitation, idet det som udgangspunkt blot skal sikres, at ansøgerne stadig opfylder de generelle betingelser. Der er endvidere ikke noget til hinder for, at sagen i fase 1 behandles på skriftligt grundlag. Anette Hummelshøj tilføjede, at der kan forekomme situationer, hvor det er mest hensigtsmæssigt at behandle sagen på ét samrådsmøde. Dette vil f.eks. være tilfældet, hvis ansøgerne allerede er tilmeldt en formidlende organisation, når de ansøger om godkendelse og sagen er helt klar ved det førstkommande samrådsmøde.

Kirsten List Larsen, Adoption og Samfund, spurgte til ventelisterne i forbindelse med flergangsansøgninger.

Anette Hummelshøj svarede, at ventetiderne bør være kortere i dag end tidligere, jf. den mere lempelige vurdering af flergangsansøgere. Dette mindsker naturligt ansøgernes incitamentet til at indgive ansøgningen lang tid inden, de ønsker at få truffet afgørelse om godkendelse til endnu et barn.

Jørgen-Ulrich Raunskov, Adoption Center, spurgte til ventetiden i Århus Amt.

Århus Amt svarede, at den i dag er under 3 måneder.

Vibeke Rønne bemærkede vedrørende sagsbehandlingstider, at amterne skal være opmærksomme på, at sende ansøgningskemaer ud til ansøgerne straks de modtager en anmodning herom. Hun bemærkede endvidere, at nævnet fremover vil interessere sig mere for sagsbehandlingstiderne, da man nu får oplysninger herom via statistikskemaerne.

Anette Hummelshøj opfordrede amterne til at korrigere deres respektive hjemmesider, således at de faktiske sagsbehandlingstider fremgår heraf. Der har været eksempler på, at oplysningerne på hjemmesiderne er forældede.

Svend Bank Andreasen, Adoption og Samfund, oplyste, at de vil høre amterne om deres sagsbehandlingstider. Han opfordrede i den sammenhæng amterne til at indsende indberetninger herom til ham.

10.50-11.45: Plenumdrøftelser fortsat

Annette Fehmerling, Frederiksborg Amt, spurgte om det er forvaltningen eller samrådet, som skal afgøre, hvorvidt en sag skal genoptages.

Vibeke Rønne svarede, at det er samrådets afgørelse.

Klaus Jarset, Frederiksberg Kommune, forhørte sig om enlige ansøgere. Han bemærkede, at godkendelsesprocenten for disse ikke er så høj, som den er for ansøgerpar, og at disse sager – selv om de i antal er

få – fylder forholdsvis meget. Han var af den opfattelse, at vi sikkert vil se flere ansøgninger fra enlige ansøgere fremover, og at amterne føler sig på noget usikker grund med hensyn til de enliges særlige ressourcer.

Vibeke Rønne bemærkede, at nævnet i anledning af en konkret sag har skriftvekslet med Folketingets Ombudsmand vedrørende de særlige krav, der gælder for enlige ansøgere. Ombudsmanden har ønsket, at vi opregner, hvilke særlige krav, der gælder for de enlige ansøgere. Nævnet har svaret, at det ikke er muligt at opregne disse, men at det må bero på en konkret vurdering i hver enkelt sag om den pågældende ansøger har ressourcer til at tage vare på et barn alene. Vibeke Rønne tilføjede, at sagerne bestemt også bliver diskuteret meget i nævnet.

Kirsten Lindhardt, Viborg Amt, spurgte, om der er enlige mænd som søger om godkendelse som adoptant.

Et amt tilkendegav, at man havde netop har godkendt en enig mand i fase 1.

Vibeke Rønne spurgte organisationerne, hvilke lande der vil formidle børn til enlige mænd.

Jørgen-Ulrich Raunskov, Adoption Center, svarede, at det vil sandsynligvis Brasilien.

Ole Bergmann, DanAdopt, tilføjede, at de muligvis også kan formidle børn fra Kina eller Rumænien til enlige mandlige adoptanter.

Eva Hallgren, Ringkjøbing Amt, noterede, at de har haft en enlig mandlig ansøger, men han fik afslag.

Jette Ratzga, Frederiksborg Amt, noterede, at de også har haft en enig mandlig ansøger. I den forbindelse fik de fra AC og DanAdopt at vide, at han ikke kunne få anvist et barn pga. nogle konkrete omstændigheder. Ansøgeren trak derfor ansøgningen tilbage.

Birgit Skov Jensen konstaterede, at der var blevet stillet et spørgsmål vedrørende enesamtaler i forbindelse med behandlingen af ansøgninger om godkendelse til adoption af dansk barn. Hun bemærkede, at der ikke er nogen ændringer på dette område. Ansøgninger om dansk barn har ikke været på adoptionsforberedende kursus, og det må derfor fortsat anses at være en fordel med enesamtaler.

Vibeke Rønne orienterede amterne om, at nævnet i forbindelse med klagesager gerne vil modtage 13 sæt sager, ikke – som der står i vejledningen – 10 sæt. Hun bad endvidere – med henvisning til vejledningen – amterne være opmærksom på, at akterne ligger i kronologisk orden og kun optræder én gang i hver sæt.

Vibeke Rønne bemærkede herudover, at Adoptionsnævnet altid forsøger at behandle sagerne så hurtigt som muligt. Som udgangspunkt kan amterne derfor godt regne med, at en klagesag behandles på næstkommende nævnsmøde, hvis den fremsendes 14 dage inden mødet, men de må ikke love det. Amterne bør i stedet bede ansøgerne kontakte nævnets sekretariat, ca. 1 uge før mødet for at høre om deres sag bliver behandlet på det kommende møde.

11.45-12.00: Afslutning ved Vibeke Rønne

Vibeke Rønne takkede for deltagelsen.

Hun orienterede deltagerne om, at nævnet fremover vil tilstræbe at afholde landsmøder oftere, end tilfældet har været tidligere. Vibeke Rønne opfordrede i den forbindelse amterne til at melde tilbage med hensyn til positiv og negativ kritik i forbindelse med landsmødet.

Vedlagte bilag:

- 1) Program for landsmødet.
- 2) Plancher fra Vibeke Rønnes oplæg: Nævnets nye arbejdsopgaver.
- 3) Plancher fra Thure Krarups oplæg: Adoptionsnævnets praksis efter den nye adoptionslov i sager vedrørende ansøgernes helbredsforhold.
- 4) Plancher fra Birgit Skov Jensens oplæg: Danske bortadoptioner.
- 5) Materiale vedrørende forslag til ny børnelov (L 2, forslag til børnelov, fremsat den 4. oktober 2000 af justitsministeren).
- 6) Planche fra Jørgen-Ulrich Raunskovs oplæg: Erfaringerne med den nye matchingprocedure.
- 7) Plancher fra Anette Hummelshøjs oplæg: Nævnets tilsynsvirksomhed – hvad viser denne om godkendelser og matchinger?
- 8) Plancher fra Marie Gammeltofts oplæg: Brugen af psykolograpporter i fase 3.